

Keywords: *interdisciplinary research, interdisciplinary approach, synergetics, artistic and mental experience, future choreography teachers.*

ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ФОРМУВАННЯ ЕКОНОМІЧНОГО МИСЛЕННЯ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

Михайловський О.В.

У статті розглядається проблема формування економічного мислення молодших школярів. Визначено основні поняття дослідження, розроблено серію ігрових технологій економічної спрямованості для учнів 1-4 класу.

Ключові слова: *економічне мислення, економічне виховання, інтерес, пізнавальний інтерес, критерії та рівні економічного мислення молодших школярів, ігрові технології.*

В статье рассматривается проблема формирования экономического мышления младших школьников. Определены основные понятия исследования, разработана серия игровых технологий экономической направленности для учеников 1-4 классов.

Ключевые слова: *экономическое мышление, экономическое воспитание, интерес, познавательный интерес, критерии и уровни экономического мышления младших школьников, игровые технологии.*

PEDAGOGICAL CONDITIONS OF FORMING ECONOMIC THINKING OF PRIMARY SCHOOLCHILDREN

O. V. Mykhailovskii

The article deals with a problem of forming economical thinking of primary schoolchildren. Some concepts of the research are determined, a number of game technologies of economical orientation for pupils of the 1st-4th grades are developed.

Keywords: *economic thinking, economic education, interest, informative interest, criteria and levels of economic thinking of primary schoolchildren, game technologies.*

На сьогоднішній день є досить актуальною проблема формування особистості майбутнього громадянина України. Сучасні програми, які розробляються відповідно до вимог Міністерства освіти і науки України і спрямовані на забезпечення умов всебічного розвитку та виховання, постійно змінюються, доповнюються, вдосконалюються. З'являються нові предмети, проте й вони не завжди охоплюють у повному обсязі питання, актуальні для сьогодення. Питання успішного економічного розвитку є одним з найважливіших для нашої держави. Адже на сучасному етапі розвитку суспільства потрібні люди, які здатні системно і конструктивно мислити, швидко знаходити потрібну інформацію, приймати адекватно рішення.

На формування саме таких якостей і спрямована економічна освіта молодшого покоління. Саме тому так важливо ще з початкових класів формувати в учнів економічне мислення, уміння орієнтуватись в нестандартних ситуаціях, проявляти ініціативу, бути в майбутньому господарями рідної землі.

Зазначене зумовило підвищення наукового інтересу до проблеми змісту, принципів та методів економічного виховання молодших школярів. Цим питанням займалися такі зарубіжні та вітчизняні науковці: С. Балабанов, Л. Горкіна, Н. Грама, О. Камишанченко, А. Кітов, В. Кондратьєв, О. Кульчицька, Т. Любимова, І. Прокопенко, В. Розов, А. Смоленцева, Б. Шемякін, О. Шпак.

Економіка в початковій школі повинна реалізуватись на основі знань, умінь і навичок, які учні отримали в дошкільних закладах, сім'ї. Знання молодших школярів мають інтегруватись у зміст інших предметів (математика, читання, трудове навчання, природознавство), оскільки молодший шкільний вік — це період набуття базових життєвих знань, навичок і формування процесів розуміння, усвідомлення власного життєвого досвіду та довідки. Школярі залучаються до азів економічної грамотності, в них формується нове економічне мислення, вони знайомляться з життям навколишніх людей і тварин, їхніми потребами та способами їх задоволення, економічними законами, створюється підґрунтя для подальшого вивчення економічних дисциплін в основній та старшій школі.

Формування економічного мислення молодших школярів є основною складовою економічного виховання. Тому в повній мірі передбачається залучення літературного матеріалу, засобів образотворчого мистецтва, проведення екскурсій, рольових ігор, дискусій, роботи у малих групах, у парах, інших методів активного навчання, що розвиває в дітей спостережливість та вміння порівнювати, аналізувати, зіставляти, пояснювати причини виникнення економічних явищ, робити висновки та узагальнювати побачене [16].

Об'єкт дослідження — процес формування економічного мислення молодших школярів.

Предмет дослідження — педагогічні умови формування економічного мислення молодших школярів.

Мета дослідження — створення й апробація експериментальної методики формування економічного мислення молодших школярів.

Для реалізації поставленої мети необхідно було розв'язати такі завдання:

- зробити аналіз наукової та науково-методичної літератури;
- визначити критерії та рівні сформованості економічного мислення молодших школярів;
- визначити педагогічні умови формування економічного мислення молодших школярів;
- експериментально перевірити ефективність запропонованих педагогічних умов.

Економічна освіта в загальноосвітній школі покликана сформувати систему раціонального мислення і поведінки сучасної людини в умовах ринкових відносин, розвивати підприємницькі здібності, виховувати майбутніх громадян, які стануть носіями національної та людської гідності, патріотизму, по-

рядності, ділової культури, активними творцями матеріальних і духовних цінностей [2].

Державним стандартом загальної середньої освіти в економічній сфері запропоновано чотирьохрівневий підхід, що передбачає послідовність і безперервність економічної освіти та виховання школярів. Наступність виявляється в лінійно-циклічній структурі курсів:

- нульовий рівень — 1-4 класи;
- перший рівень — 4-7 класи;
- другий рівень — 8-9 класи;
- третій рівень — 10-11 класи.

Нульовий рівень вивчення економіки розрахований на початкову школу. Діти отримують початкові уявлення про навколишнє економічне середовище. Формуються первинна економічна культура та грамотність. У цьому віці передбачено: вивчення основних економічних понять, з якими діти стикаються у повсякденному житті; навчання дітей умінню робити вибір та оцінювати його наслідки для себе і для своєї родини, друзів; формування почуття відповідальності за прийняті рішення. На цьому етапі вивчення економіки може здійснюватися на окремих уроках та інтегровано [16].

Поняття «економічного мислення» вперше ввів у науковий обіг К. Маркс. У радянський період вперше звернувся до його аналізу академік Л. І. Абалкін. Формування економічного мислення він визначав як одну з передумов введення економіки на інтенсивний шлях розвитку, якісного поліпшення господарського механізму. Актуальність постановки проблеми на той час (середина 80-х років минулого століття) зумовлювали якісні зміни в житті соціалістичного суспільства, виникнення нових недостатньо вивчених явищ (інтенсифікація виробництва, введення госпрозрахунку).

Мислення - поняття містке. Кожна з наук, розглядаючи мислення, визначає його сутність залежно від предмета свого дослідження. Загалом є два підходи до його визначення:

1) це процес опосередкованого й узагальненого відображення у свідомості людей стану економічного життя у вигляді понять, в їх певній системі, логічному зв'язку [9];

2) це інтелектуальна властивість, здатність людини відображати, осмислювати економічні явища й відносини, пізнавати їх сутність і зв'язки, засвоювати й зіставляти економічні поняття, категорії, теорії, вимоги економічних законів з реальністю і відповідним чином будувати свою діяльність.

Приймаючи останнє трактування, розглянемо економічне мислення як предмет педагогічної науки.

Підходячи до проблеми формування економічного мислення з педагогічних позицій, ми певним чином змінюємо погляд на мислення, як на предмет психології й визначаємо його як внутрішню якість особистості, яка зумовлює її здатність осмислювати й засвоювати економічні знання, здобуті в результаті опосередкованого, узагальненого й адекватного відображення дійсності, реалізувати у практичній діяльності. Ознака «економічне» надає терміну мислення своєрідного забарвлення, яке не тільки підкреслює його зміст, а й виражає стиль мислення, його спрямованість. Розвиток економічного мислення учнів передбачає не тільки застосування загальних норм правильного мислення до даного

змістовного матеріалу, а й певну орієнтацію в осмисленні соціально-економічної дійсності, яка виникає на основі усвідомлення теоретичного змісту економічних явищ і реалізується в процесі практичної діяльності [9].

Наявність своєрідного мислення в економічній діяльності іноді викликає сумнів. Підставою для цього є неточне визначення його специфіки. Проте спроби виокремити особливості економічного мислення існують. З урахуванням структури об'єкта соціального пізнання вчені вважають правомірним виокремлення економічного мислення як одного з видів суспільного мислення.

Об'єктом економічного мислення є економічне життя, економічні відносини, вся господарська практика в цілому. Причому суть економічних відносин виражає не лише виробничий процес, а й проблеми власності, розподілу, обліку і споживання. Тому дитина, яка ще не включилася у виробничі відносини, вже має певний рівень економічного мислення. Джерелом його формування є відносини споживання, економічна інформація, практична діяльність [7].

Суб'єктом економічного мислення є особистість. Таким чином, відштовхуючись від викладеного, ми вважаємо, що основні риси економічного мислення такі: науковість, гнучкість, реалістичність, конструктивність, масштабність, орієнтація на досягнення високої ефективності, врахування вимог соціального характеру, оптимізм.

Критерії сформованості економічного мислення молодших школярів:

- знання базових економічних понять та процесів;
- конструктивність;
- наявність установок на креативність, оптимізм та партнерство.

З метою дослідження сформованості економічного мислення молодших школярів нами було використано розроблену проф. М.О. Побірченко програму «Розвиток схильностей до підприємницької діяльності». Програмою передбачено запровадження у навчально-виховний процес курсу «Азбука економіки», що складається із таких навчальних розділів: «самопізнання» - учні пізнають психологію власного «Я», розкривають передумови самовираження у навчально-творчій праці; «ділове спілкування» - розкриваються правила цього спілкування, зміст і форми поведінки в різних ситуаціях, виховується культура партнерського спілкування; «партнерство» - пояснює зміст процесу і результат спільної діяльності та ролі партнерів у розв'язанні практичних завдань. Вивчення цього розділу формує в дітей наполегливість при виконанні дорученої справи, відповідальність перед партнером.

«Азбука економіки» охоплює систему знань, які необхідно учням для повсякденного життя, виробляє елементарні поняття про товар, гроші, ціну, доходи, бюджет, економію та ін.

Заняття мають проводитися у формі рольових, імітаційних, ділових ігор, широкого використання практичних завдань, пов'язаних з життям. На заняттях інтегруються основні знання, вміння і навички, які формуються у дітей при вивченні всіх предметів початкової школи.

Наведемо приклади завдань та фрагментів занять з метою формування економічного мислення молодших школярів.

1. Розклади товар (2-3 класи)

Мета: вчити дітей класифікувати предмети за спільними ознаками; закріплювати знання дітей про різновиди торгових об'єктів; виховувати культуру партнерської діяльності.

Правила гри: перед учнями розкладають кілька картинок із зображеннями предметів, що можуть бути товаром у різних крамницях.

Завдання 1. Розподілити картинки на групи, у яких предмети поєднані за спільним призначенням. Дати назви крамницям, які можуть взяти для продажу даний товар, наприклад: «Молоко», «Хліб», «Іграшки», «Одяг».

Завдання 2. Згрупувати картинки, запропонувавши свої варіанти їх сполучення, керуючись власним досвідом. Наприклад: «Гастроном», «Дитячий світ», «М'ясо», «Молоко», «Риба», «Дари природи».

2. Умілі руки (2-3 класи)

Мета: виховувати бережливе ставлення до предметів, виготовлення яких потребує кропіткої праці людей, різних за фахом; учти раціонально використовувати речі, що були у вжитку.

Правила гри. Дітей розподіляють на дві команди (по 5-6 дітей). Учитель називає або показує будь-який предмет і пропонує розповісти про його призначення. Потім дається завдання придумати, як ще можна використати його в дещо зміненому вигляді за умов, що він уже застарів.

3. Не помились (2-3 класи)

Мета: закріпити знання дітей про послідовність процесу купівлі товару; формувати вміння «будувати» логічний ланцюжок дій, що об'єднані одним сюжетом.

Правила гри. Дитині пропонують для розгляду картинку (5-6 штук), що різняться за змістом зображення: мама дає дитині гроші; дитина йде вулицею з порожньою сумкою; дитина входить до крамниці; стоїть біля каси — вибиває чек; бере хліб у продавця, йде до дому з сумкою, в якій продукти.

Завдання 1. Розкласти картинки у такі послідовності, що відповідає логіці дій зображеної на них дитини.

Завдання 2. Скласти коротке оповідання за картинками, дотримуючись послідовності дій.

4. Чия праця (2-3 класи)

Мета: закріпити знання дітей про джерела грошових прибутків; вчити диференціювати види трудової діяльності людини відповідно до їхньої цільової спрямованості.

Правила гри. Учневі пропонують кілька картинок із зображенням дій дорослих людей: людина спить; лікар слухає хворого; продавець обслуговує покупця; чоловік копає яму для садіння дерева.

Завдання. Згрупувати ті картинки, на яких зображено дії, що трактуються як суспільно корисна праця і оплачується (лікар слухає хворого, продавець відпускає товар покупцеві).

5. Економічна гра «Що? Де? Коли?» (3 клас)

Мета: закріпити знання про професії, пов'язані із підприємницькою діяльністю; вчити відстоювати свою ідею та прислухатися до думки інших; виховувати повагу до своїх товаришів.

Учитель: Запрошую вас на економічну гру «Що? Де? Коли?». Тут вам доведеться застосовувати правила партнерства. Гра покаже, чи вмієте ви слухати один одного і допомагати один одному.

Правила гри. У грі беруть участь 4 команди. Помічник роздає кольорові кружечки. Кожен обирає кружечок того кольору, який йому до вподоби. Учні

займають свої місця відповідно до обраного кольору кружечка. Утворюється 4 команди: банкіри, підприємці, фермери, комерсанти. Капітани команд представляють гравців.

Учитель: Розпочнемо гру. Вітаємо оплесками учасників та гостей гри.

Правила гри. Учні поділені на 4 команди. У кінці гри команда, котра продемонструє найкращі знання з економіки і заробить більше грошей (економістів), буде визнана переможцем і здобуде головний приз – кубок «Мудра Сова». Інші учасники гри отримують медалі Мудрої Сови.

Перед вами – стіл із дзигією. Який номер випаде, на таке запитання і буде-те відповідати гравець. Вашими суперниками будуть телеглядачі з країни Економіколяндії.

Перший раунд.

Учитель підходить до столу і крутить дзигу зі стрілкою. Випав сектор I.

Учитель: З вами грає Сорока-Білобока.

Досє. Сорока-Білобока – ведуча інформаційно-економічної телепрограми «Новини економіки». Знає все про всіх і все. Улюблена передача – «Хитру Сороку спіймати морока».

Учитель: Увага! Завдання! Швидко вимовте скоромовку. Пропоную капітанам команд вибрати представника команди, що братиме участь у цьому конкурсі.

(Від команд виходять гравці і вибирають завдання в конверті.)

1. Чорний жук не знав дороги,

Показав жахливі роги.

Жу-жу-жу, жу-жу-жу,

Я з такими не дружу.

2. На печі, на печі,

Смачні та гарячі

Пшеничні калачі.

Хочеш їсти калачі – не сиди на печі.

3. Якось Яків сів мак

Так-сяк, абияк.

Виріс ярий Яків мак,

Та щось коле, як їжак.

4. Розкажіть про покупки!

Про які про покупки?

Про покупки, про покупки,

Про покупочки мої.

(Гравці почергово промовляють і тлумачать економічний зміст скоромовок. За промовлену скоромовку встановлюються розцінки в «економічках».)

I місце – 50 «економічників»;

II місце – 40 «економічників»;

III місце – 30 «економічників»;

IV місце – 20 «економічників».

Другий раунд.

Учитель: Увага на екран! З вами грає Чомусик.

Досє. Чомусик – хлопчина дев'яти років. Навчається у 3 класі економічної школи. Дуже допитливий. Про все хоче дізнатися. Улюблене слово «Чому?» Дуже любить загадки.

Учитель: Увага! Відгадайте загадку. Доведіть, що відгадка пов'язана з економікою. (Командам пропонуються загадки. Гравці дають відповіді і доводять економічний зміст відгадок. За правильну відповідь – 40 «економчиків».)

1. Була дитиною – не знала пелюшок,
А старою стала – сто пелюшок має.

(Капуста – природний ресурс, товар.)

2. Який є, таким покаже
І без слів про все розкаже.

(Дзеркало – товар, предмет побуту.)

3. Летить птиця – лебедяця,
А в ній люди сидять.

(Літак – транспорт.)

4. Підстриже і пофарбує,
Гарний настрої подарує.

Золоті у нього руки,

Робить зачіски й перуки.

(Перукар – професія, трудовий ресурс.)

Третій раунд.

Учитель: Увага на екран! З вами грає Лисичка в бізнесі – леді-передовичка. Досє. Елегантна. Вишукана. Багата. Розумна. У конкуренції немає її рівних. Власниця ресторану «У Лисички», «Міс Хитрість – 2012». Її родзинка – хитрі задачі, що розкривають логічне мислення.

Учитель: Увага! Завдання! Команда, яка дасть правильну відповідь, заробить 100 «економчиків».

Задача.

Між двома власниками фірм йде постійна конкуренція на фруктовому ринку. Одного врожайного року перший власник зібрав з кожної липи по 45 кг яблук, а другий – по 65 кг яблук. Чий прибуток більший і на скільки? (на липі яблука не ростуть).

Четвертий раунд.

Учитель. Увага на екран! З вами грає Гномик-економік.

Досє. Проживає у багатодітній сім'ї. Досконало вивчив азбуку домашнього господарювання. Життя змусило розрізняти бажання і потреби. Його хобі – ребуси.

Учитель: Увага! Завдання! Розгадайте ребус – економічне поняття. Прощу взяти конверти. (4 конверти, 4 аркуші, ручка. У конвертах – ребуси. Команди відгадують. За правильну відповідь встановлюються розцінки в «економчиках».)

I місце – 50 «економчиків»;

II місце – 40 «економчиків»;

III місце – 30 «економчиків»;

IV місце – 20 «економчиків».

П'ятий раунд.

Учитель: А хто грає, дізнаємося після музичної паузи.

(Учні виконують танцювальний номер.)

Ведуча: Увага на екран! З нами грає Сонечко.

Досє. Ділове. Розумне. Тому й досягло вершини успіху в бізнесі. Президент академії економічних наук. Бізнесмен року – 2011.

Учитель: Увага! Завдання!

Бізнесмен — який він? Доберіть якнайбільше слів, що характеризують його. Завдання на час. Ви працюєте 1 хв. Кожне слово — 10 «економчиків». Записати на листочку.

(Гравці записують слова, а потім зачитують їх.)

Підсумки гри.

Учитель: От і закінчилась наша гра. Важкою вона була, але ми досягли кінцевої мети, заробили гроші. Тож підіб'ємо підсумки. Поки команди підраховують гроші, висловлюємо подяку генеральному спонсорowi нашої гри — Мудрій Сові. А також Міністерству фінансів Економіколяндії. Щира вдячність гостям за моральну підтримку.

Учитель: Команди, назвіть свій прибуток.

Перемогла команда «...». Вона нагороджується кубком «Мудра Сова» та медалями.

Оплески команді-переможцю!

Наші інтерв'ю.

Учитель: Як ви плануєте витратити ваші гроші?

(Кожна команда дає відповідь на запитання.)

Учитель: Всі ви показали гарні знання, виявили, над чим треба ще працювати. Зароблені гроші свідчать про якісну працю під час гри, про ваше партнерство, дружбу з економікою та про бажання глибше пізнати її таємниці.

Дякую за увагу!

Отже, сучасні концептуальні розробки вітчизняних й зарубіжних науковців, а також передовий педагогічний досвід, дозволяє зробити висновки стосовно принципів та засобів викладання економіки для школярів молодших класів.

1. Нерозривність навчання та виховання. Недостатньо надати дітям економічні знання та допомогти їм розвинути специфічні навички. Потрібно ще й висвітлити морально-етичні орієнтири застосування цих знань та умінь у житті.

2. Інтегративний підхід до викладання знань з економіки. У сучасному світі усі сфери життя людини тісно пов'язані між собою. Отже, найорганічніше будуть сприйняті знання з економіки дітьми за умови поєднання цих знань зі знаннями із інших важливих морально-етичних та соціально-значимих для людини сфер життя.

3. Поступовий розвиток елементарних знань, умінь, навичок з постійним ускладненням їх відповідно віку дітей, а також широке використання ігрових, моделюючих та практичних видів навчальної роботи заради наближення економічних знань та умінь учнів до реально існуючих економічних ситуацій.

Таким чином стає очевидною необхідність формування базової економічної грамотності у вчителів початкових класів, що вклучає знання основ сучасної економіки (поняття, закони та закономірності), а також виховних аспектів економічного, морально-етичного та екологічного виховання молодших школярів.

Література

1. Будник О. Виховання господарської культури школярів / О. Будник / Шлях освіти. — 1999. — №1. — С. 8-11.

2. Верховодова Л.Т. Взаємозв'язок освіти з економікою країни / Л.Т. Верховодова // Радянська школа. — 1989. — №1. — С. 30-35.

3. Дрозденко Л.І. Виховання економічної культури / Л.І. Дрозденко // Палітра педагога. – 1997. – №4. – С. 20-23.
4. Економіка для малюків // Розкажіть онуку. – 2006. – № 5, 6, 7, 8.
5. Людина у світі потреб, 1 клас // Початкова освіта. – 2006. – №24(360). – С. 3 – 14.
6. Перило Т.М. Економічні ігри / Т.М. Перило // Початкова школа – 2002. – № 2. – С. 42.
7. Побірченко Н. А. Партнерство. [Навчально-метод. посібник для учнів початкових класів] / Н. А. Побірченко. – К. : Вітус, 1998. – 94 с.
8. Побірченко Н. А. Підготовка учнівської молоді до ринкової економіки: [наукове видання] / Н. А. Побірченко. – К. : Знання, 1999.
9. Побірченко Н. А. Підготовка учнівської молоді до підприємницької праці. Концепція / Н. А. Побірченко // Початкова школа. – 1995. – №8. – С. 42-47.
10. Ратушняк О.М. Через казку та гру до молодших школярів / О.М. Ратушняк // Економіка. – 2005. – № 1. – С.14-15.
11. Рибалка В. В. Психологія розвитку творчої особистості: [навч. посібник] / В. В. Рибалка. – К., 1997. – 77 с.
12. Сигида С.В. Уроки економіки у початковій школі / С.В. Сигида // Економіка. – 2005. – № 2. – С. 21-22.
13. Солдатова Л. Дидактичні ігри з використанням економічної термінології / Л. Солдатова // Початкова школа. – 2000. – №6. – С. 27-28.
14. Титаренко Т. М. Вчинок самопізнання. Основи психології підприємництва / Т. М. Титаренко. – К., 1995. – С. 573-583.
15. Школа і підготовка учнівської молоді до життя та діяльності в умовах ринку [Наук.-метод. зб.]. – Х., 1996. – 171 с.
16. Формування економічного мислення молодших школярів. Методичні знахідки вчителів початкових класів з поглибленим вивченням основ економіки / Упор.: О. В. Палига, М. В. Джус. – Тернопіль : Мандрівець, 2009. – 136 с.
17. Юровський Д. Б. Економіка для початківців / Д. Б. Юровський. – Тернопіль: Підручники і посібники, 1988.

PEDAGOGICAL CONDITIONS OF FORMING ECONOMIC THINKING OF PRIMARY SCHOOLCHILDREN

O. V. Mykhailovskii

***Abstract.** The article deals with a problem of forming economical thinking of primary schoolchildren. The goal of the research is to create and approve experimental technique of forming economic thinking of primary schoolchildren. The analysis of scientific and methodological literature was performed, the criteria and levels of primary schoolchildren's economical thinking maturity were determined, pedagogical conditions of the formation of primary schoolchildren's economical thinking were defined, the efficiency of the proposed pedagogical conditions was experimentally examined in order to reach the goal of the research. Such criteria of primary schoolchildren's*

economic thinking maturity were distinguished in the result of the experiment: knowledge of basic economic concepts and processes, constructivism, presence of attitudes for creativity, optimism and cooperativity.

Such pedagogical conditions of the efficient formation of primary schoolchildren's economic thinking were formulated: application of game, modelling and practical kinds of training in order to approximate economic knowledge and skills of pupils to real economic situations.

Keywords: *economic thinking, economic education, interest, informative interest, criteria and levels of economic thinking of younger pupils, game technologies.*

ДУХОВНА КУЛЬТУРА ОСОБИСТОСТІ, ЯК ОСНОВА ПОЗИТИВНОГО ІМІДЖУ ВЧИТЕЛЯ

УДК : 378

Бриль Г. К.

У статті розглянуто питання духовної культури особистості як основи позитивного іміджу вчителя; проаналізовано сукупність положень, що становлять теоретико-методологічну основу дослідження формування позитивного іміджу вчителя та розвитку його духовної культури; визначено провідні тенденції, принципи, психолого-педагогічні умови й технології розвитку духовної культури майбутніх учителів.

Ключові слова: *духовна культура, духовність, особистість, позитивний імідж вчителя, якості педагога.*

SPIRITUAL CULTURE OF PERSONALITY AS THE BASIS OF POSITIVE IMAGE OF TEACHERS

A. K. Bryl

The article brings up some issues on spiritual culture of personality as the basis of positive image of a teacher; analyzes a set of theses that constitute the theoretical and methodological basis of research on formation of positive image of teachers and their spiritual culture. Spiritual culture of a teacher is considered to be an integral personal quality that determines its focus on creating own values and informative field; a way of mastering basic value orientation in professional life; a measure of assigning and updating of spiritual values. The level of spiritual culture of teachers is associated with their self-consciousness and illustrated by values and informative field of personality and principles of self-transformation, self-improvement, self-determination, and self-cognition.

The study establishes some principles of developing spiritual culture of a teacher, they are as follows: diagnosis of spiritual culture level; students' awareness of own values and ideals; awareness of professional position (professional worldview); awareness of the spirituality principle as an expression of professional style; the role manifestation of spiritual culture as integrity of teacher's personality; formation of integrity of teacher's personality according to the level of spiritual culture; formation